

fiet, sed fiet eo modo, quo ipse voluit fieri. Simile esset, si insignis aliquis medicus certo sciret tali pharmaco febrem curari, et intendens aliquem curare, ejusmodi pharmacum illi praeberet. Tunc enim certa esset salus aegroti ex voluntate, atque intentione Medici; et tamen vere ac proprie pharmacum illud adhibitum esset causa sanitatis.

Secunda obiectio, omnes homines habent saltem pro loco et tempore auxilium, quo converti possint, si velint, ut supra nos etiam ipsi docuimus, et omnes justi ex doctrina Ecclesiae perseverare possunt usque ad mortem, si velint; igitur aut pendet ex praevisione operum, aut incerta esse potest et fallax electio; nam si potest, qui forte non est electus, converti, si velit, et post conversionem perseverare si velit; quid impedit, quo minus convertatur et perseveret? et contra, si potest qui forte est electus, non converti, aut non perseveraret si nolit; quid prohibet, quo minus converti aut perseverare nolit? et, sive ille velit, vel iste nolit, nonne divina vacillabit electio?

Respondeo: habent omnes pro loco et tempore sufficiens auxilium, quo possint converti, ac deinde etiam perseverare, si velint: sed re ipsa nemo convertitur, nemoque perseverat, nisi qui habet speciale donum poenitentiae et perseverantiae, quod non omnibus datur, sed iis tantum, quibus Deus dandum esse judicaverit. Unde autem fiat, ut cum omnes possint converti, aut perseverare, illi soli convertantur et perseverent, qui habent ista dona, explicatum est libro superiore, ubi tradita est distinctio gratiae sufficientis et efficaci.

Sed instant nonnulli: ponatur aliquis electus in extremo vitae, qui usque ad illam horam in sceleribus vixerit; vel potest iste libere gratiam conversionis repudiare, vel non potest; si potest, igitur potest electus non salvari; si non potest, igitur electio tollit arbitrii libertatem.

Respondeo, potest ille libere gratiam repudiare, sed certum est non repudiaturum, quia Deus vocabit illum, sicut videt congruum illi esse, ut vocalem non respuat. Hoc enim modo gratia Dei vera a nullo duro corde respuitur, quoniam ad hoc datur, ut cor emolliat. Neque periculum est ne forte sapientiae divina ratio desit, qua possit unicuique homini persuadere quidquid ei liberit.

Tertia obiectio, saepe gloria beatorum pendet ex peccatis impiorum, ut gloria martyrum

ex malitia persecutorum, gloria doctorum, ex perfidia haereticorum, gloria virginum, ex tentationibus impudicorum: Deus autem non potest esse causa peccati: igitur non eligit Sanctos ad gloriam, nisi post certaminum victoriaeque praenotionem.

Respondeo: propter hoc argumentum non desunt, qui doceant, Deum ex praedestinatione non decrevisse electis, nisi gradum unum gloriae, cum videlicet, qui datur parvulis per baptismum; reliquos autem gradus post praevisionem totius vitae, atque omnium certaminum statuisset. Sed non est opus ad ista confugere, si modo teneamus, quod supra diximus, Deum, antequam aliquid absoluta voluntate decreverit, praescivisse quicquid unquam accidere posset, si haec aut illa ponerentur. Ex hac enim conditionali praenotione potuit Deus in praedestinatione definire unicuique electorum omnem illam gloriam, ad quam eum pervenire decerneret, ac deinde merita illi convenientia praeparare. Neque sequitur ex hac sententia, ut Deus decerneret ac velit peccata, sine quibus non possunt Sancti habere merita, quae illis Deus in praedestinatione decrevit: Nam satis est ad certitudinem ejusmodi meritorum, ut Deus praeviderit fore, ut a persecutoribus martyres occiderentur, si ipse permisisset.

Neque solum opinio illa, quae distinguit gradus gloriae, qui dantur sine praevisione meritorum, ab iis qui dantur ex praevisione non est necessaria, sed neque probabilis nobis esse videtur. Nam, qua ratione Deus prius elegit parvulos ad gloriam, quam Baptismus eorum praeparat; quoniam gloria est finis, et Baptismus est medium ad finem, et prius in intentione est finis, quam medium; eadem ratione prius Deus elegit martyres ad palmam martyrii, quam victoriam eorum praeparat, quoniam palma est finis, et victoria est medium.

Deinde ex hac opinione sequi videtur, ut aliquorum praedestinatio simpliciter ab operum praevisione dependeat. Nam cum alique non baptizantur, nisi in sanguine suo, quod S. Emerentianae contigisse legimus; illis certe non datur alius gradus gloriae, nisi quem per martyrium sibi ipsi acquirunt; illum autem gradum ex praevisione martyrii dari, non ex gratuita praedestinatione opinio illa contendit.

Quarta obiectio, Deus non reprobat ante praevisionem operum, quia reprobatio ad justitiam pertinet, ex sententia Augustini; igitur

neque praedestinat ante praevisionem operum, quoniam qui non est reprobatus, hoc ipso est praedestinitus.

Respondeo: reprobat Deus ante praevisionem operum quatenus non vult aliquem ex massa peccati liberare. Et hoc modo, qui non est reprobatus hoc ipso est praedestinitus ante praevisionem operum; reprobat tamen post operum praevisionem, quatenus vult aliquem condemnare; neque est eadem ratio electionis et reprobationis hoc modo posteriore consideratae, quoniam electio est opus gratiae, reprobatio opus justitiae, ut copiosius ostendemus in cap. sequenti. Itaque quos reprobat, juste reprobat, quia peccatum ipsorum id meretur; quos praedestinat, ad vitam misericorditer praedestinat, quia natura peccato originali infecta, poenam non gloriam merebatur.

Quinta obiectio, si Deus absque operum nostrorum praevisione praedestinet, sine dubio aut omnes, aut majorem partem hominum praedestinet ad vitam, cum sit natura bonus; et misericordia ejus sit super omnia opera ejus. At pauci sunt qui salvantur, ut ex Evangelio colligitur, Matth. vii. Igitur non praedestinat Deus, nisi secundum praevisionem operum, sive boni aut mali usus liberi arbitrii.

Respondeo: hoc argumentum aliquid fortasse concluderet, si praedestinatio non praesupponeret originale peccatum. Nam in Angelis ita factum videmus, ut major pars ad vitam praedestinata fuerit. Caeterum, cum universum genus humanum damnationem justissimam per peccatum primi hominis incurrisset, magna est misericordia Dei, quod multis indebitam gratiam donare voluerit; cur autem Deus, cum posset etiam post peccatum, omnes liberare, minorem partem liberandam esse decreverit, rationem esse dicit S. Augustinus in epist. 157. ut intelligeremus, quid omnibus deberetur.

Sexta obiectio, haec de praedestinatione sententia videtur impedimentum adferre correptioni, exhortationi, orationi, industriae, diligentiaeque, et, quod est omnium gravissimum, desperationem adferre, ut non libeat aliquid boni agere, sed contra omni generi flagitiorum et corruptelarum se dedere. Qui enim praedestinitus ad vitam non fuerit, sed reprobatus, quidquid egerit, et quomodocumque vixerit, salvari non poterit; qui vero fuerit praedestinitus ad vitam, quidquid tandem egerit, et quomodocumque

vitam traduxerit, sine dubitatione salvabitur.

Respondeo: hoc argumentum praecclare dissolvit S. August. in lib. de bono persever. extremo. Nos breviter respondemus, tantum abesse ut haec sententia de praedestinatione, correptiones, exhortationes, orationes, industrias, diligentias, et spem bonam impediatur, ut potius haec omnia ponat, atque confirmet. Deus enim praedestinavit homines, sed ita praedestinavit ut per haec media pertingant ad finem. Neque verum est, reprobum, quidquid egerit, damnandum et praedestinatum, quidquid egerit, salvandum. Non enim damnabuntur nisi mali, neque salvabuntur nisi boni; sed hoc tamen est verum, omnes reprobos, malos, et omnes electos, bonos aliquando futuros; et quoniam dum hic vivimus, incerta est tum electio, tum reprobatio, sicut nemo salutem desperare, ita etiam nemo certo debet de sua felicitate presumere, sed cum metu et tremore salutem suam operari.

CAUT XVI.

Causam reprobationis impiorum partim ad solam Dei voluntatem, partim ad peccata per rursus referendam esse.

Nona propositio: « Reprobatio, quam S. August. praedestinationem ad interitum vocat, duos actus comprehendit, alterum negativum, cujus nulla est causa ex parte hominum, alterum positivum, cujus causa est peccati originalis, actualisve praevisionis. » De hac nova propositione hoc loco breviter disseremus, quoniam maxima pars lib. ii. de statu peccati, in hac ipsa re explicanda consumpta est; nam quemadmodum praedestinationem, sive electionem gratiae contra Pelagianos defendimus, ita reprobationem justissimam contra Calvinianos defendere cogimur, qui cum homines ante praevisionem peccati ad peccatum et mortem aeternam praedestinos esse contendunt, cum ipsa Dei justitia pugnant, et omnia hominum scelera in Deum auctorem refundunt. Sed de hac re satis multa loco notato; nunc propositionem nostram breviter explicemus.

Dicimus igitur primum, reprobationem a S. Augustino praedestinationem ad interi-

tum nominari. Sic enim ipse loquitur in Enchirid. cap. 100: « Implet ipse quod vult bene utens et malis, tamquam summe bonus, ad eorum damnationem, quos juste prædestinavit ad penam, et ad eorum salutem, quos benigne prædestinavit ad gratiam. » Usus tamen jam Scholarum obtinuit, ut non dicantur prædestinati, nisi qui ad gloriam sunt electi; et vere in Scripturis non invenitur hoc nomen, nisi in bonam partem. Reprobos autem Theologi præscitos vocare solent, non quod hoc nomen non sit commune cum electis, cum Apostolus dicat: *Quos præscivit et prædestinavit, etc.* ad Roman. VIII (1), sed reliquerunt eis nomen commune, ut illos ab iis distinguerent, qui proprie prædestinati dici meruerunt.

Dicimus deinde, reprobationem duos acutus comprehendere, alterum negativum, alterum positivum; siquidem reprobi opponuntur electis contradictorie et contrarie. Primum enim non habet Deus voluntatem illos salvandi; deinde habet voluntatem eos damnandi; et quidem, quod attinet ad priorem actum, nulla datur ejus causa ex parte hominum, sicut neque prædestinationis. Posterioris autem datur causa pravisio peccati. Utrumque breviter probandum est.

Igitur non dari causam ex parte hominum reprobationis negativæ, probatur primo ex Apostolo ad Rom. IX: *Antequam aliquid boni vel mali egissent, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori.* Et: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Illud enim: *Antequam aliquid boni, vel mali egissent* (2), non solum referri debet ad bona et mala coram hominibus, sed etiam ad bona et mala in præsentia Dei, quoniam alioqui daretur causa prædestinationis ex parte hominum, quod supra improbatum est.

Dices: Deum non odisse Esau propter opera mala prævisa, sed propter originale peccatum. Contra, nam originale peccatum erat commune utrique, igitur si propter originale peccatum odio habuit Deus Esau, debuit etiam propter idem peccatum odisse Jacob.

Dices: poterat Deus juste odisse etiam Jacob, sed ex misericordia voluit eum diligere. At, hoc est, quod quaeritur, cur Deus unum dilexerit, ut liberaret, alterum odio habuerit, ut non liberaret, cum uterque odio dignus, et amore indignus esset. Non enim re-

sponderi potest, unum non diligi, quia dignus est odio, cum uterque dignus sit odio.

Restat igitur, ut hujus discretionis causa sit voluntas Dei, qua unum liberat, quia sic ei placet; alterum non liberat, quia non placet. Et hoc ipsum confirmat ibidem Apostolus, cum dicit: *Miseroror cujus miseror etc.* Et: *An non habet potestatem figulus lutæ etc.* Et: *Cujus vult miseretur, et quem vult indurat.* Ubi tamen observandum est, vocabula illa, quæ sonant aliquid positivum, ut odio habere et indurare, accipienda esse pro negatione: nam odio habere, hoc loco, est, non velle diligere; et, indurare, est, non velle misereri, ut August. docet in epist. 105. et tract. 33. in Joan. et in lib. I. ad Simplician. quest. 2. ubi dicit, nihil esse aliud indurare, nisi non misereri.

At, inquit, induratio est poena peccati, ut patet ex Apostolo ad Rom. I. et ex Augustin. lib. V. in Julian. cap. 3. non igitur oritur ex sola Dei voluntate. Respondeo: induratio utrumque habet, nam et est poena peccati præcedentis, quatenus Deus alicui negat auxilium et gratiam, quia propter peccata præcedentia dignus est tali desertione; et tamen est simul effectus hujus negativæ reprobationis, Deus enim quia non vult eum salvare, punit tali desertione peccatum ejus præcedens, quod non faceret, si eum salvare decerneret; atque ideo Apostolus ad voluntatem Dei recurrit, cum ait, *cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat;* nec tamen ulla est in hac re iniquitas, quoniam non tenetur Deus peccatorem liberare, aut eum emollire, atque convertere.

Sed dices, quamvis odio habere et indurare possint exponi per negationem, tamen facere vasa in contumeliam non videtur posse accipi nisi positive. Quomodo igitur Apostolus hoc etiam revocat ad voluntatem Dei, cum dicit, *an non habet potestatem figulus lutæ, facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam?* Respondeo: facere vasa in contumeliam, potest accipi duobus modis. Uno modo pro eo, quod est facere vasa, qualia requirit conditio massæ, et ea sic relinquere, hoc est, formare homines, quales requirit natura corrupta, neque aliquid addere; et hoc sonat aliquid negativum, et pertinet ad priorem actum reprobationis, et hoc modo loquitur Apostolus. Altero modo

accipi potest, facere vasa in contumeliam, pro eo, quod est deputare illa ad contumeliam, id est, ad confusionem æternam, et hoc pertinet ad posteriorem actum reprobationis, et hoc modo intellexit facere vasa in contumeliam S. Augustinus in epist. 106. cujus verba paulo infra citabimus.

Probatur secundo ex testimonio S. August. is enim in epist. 105. ad Sixtum, sic ait: « Cur illum potius quam illum liberet, aut non liberet, scrutetur qui potest judiciorum ejus tam magnum profundum, verumtamen caveat præcipitum. » Ubi vides, non solum non posse sciri causam, cur illum aut illum liberet, sed etiam cur illum aut illum non liberet. Idem etiam in libro de corrept. et grat. cap. 8. et 13. scribit, referendum esse inter oculos judicis Dei, cur Deus quibusdam justificatis donum perseverantiae dare nolit, non enim ista negatio domi perseverantiae poena peccati dici potest, cum justificati talem penam non mereantur, ac per hoc non est poena, sed effectus reprobationis negativæ.

Probatur ultimo ratione, nam hoc ipso quod aliquis non prædestinatur, intelligitur reprobatus negativæ reprobatione. At prædestinatio facta est ante prævisionem operum, neque habet ullomodo causam ex parte hominum, igitur etiam reprobatio negativæ facta est ante prævisionem operum, neque ex parte hominum ullam causam habet.

Jam vero reprobationis positivæ, id est, alterius illius actus, quo Deus vult reprobos æternis suppliciiis addicere, causam esse peccata hominum, non autem solam Dei voluntatem, probatur primo ex Scripturis, quæ passim docent, penam æternam justo Dei judicio peccatis hominum reddi. Math. xxv. *Ita maledicti in ignem æternum, esurivi enim et non dedistis mihi manducare, etc.* Et ad Roman. II. *Ira et indignatio in omnem animam operantis malum etc.* (1). Quamvis eadem Scriptura doceat, vitam æternam justo Dei judicio reddi bonis hominum meritis, tamen potuit Deus prædestinare ad vitam æternam sine prævisione operum, quia potuit auctor esse prædestinatus, ut bona opera facerent, non autem potuit sine prævisione operum damnare ad gehennam, quæ est poena peccati secundum Scripturas, quia non potuit auctor esse reprobis, ut mala opera facerent.

Secundo, idem probatur ex Augustino in

lib. III. adversus Julian. cap. 18. ubi sic loquitur: « Bonus est Deus, justus est Deus, potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest sine malis meritis damnare, quia justus est. » Item in epist. 106. ad Paulin. « Hæc massa si esset ita media, ut quem admodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in contumeliam, cum vero per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem universa deflaxerit, procul dubio quod ex ea fiunt vasa in honorem, non ipsius justitiæ; quæ gratiam nulla præcessit, sed Dei misericordie; quod vero in contumeliam, non iniquitati! ei, quæ absit ut sit apud Deum, sed judicio deputandum est. »

Probatur ultimo ratione, nam condemnare aliquem sine causa, est punire sine culpa, quod injustum esse, et Deo, qui justissimus est, convenire non posse, extra controversiam est. Nam ubi eleganter Augustinus scribit in libro de gratia et libero arbitrio c. 23: « Deus reddit mala pro malis, quia justus est; bona pro bonis, quia bonus est; bona pro bonis, quia malis et justus est; solum non reddit mala pro bonis, quia injustus non est. »

Adjecimus in nostra propositione, causam reprobationis esse prævisionem peccati originalis, vel actualis, quia non omnes Deus reprobat positive propter originale peccatum, cum illud vere nonnullis reprobis per Baptismi gratiam remittatur, sed alios propter originale tantum, ut parvulos non baptizatos, alios propter actuale tantum, ut baptizatos adultos, alios propter utrumque ut infideles adultos. De qua re vide August. in libro de corrept. et grat. cap. 13. et Prosperum in respons. ad 2. cap. Gallorum. Quod si B. August. ut plurimum reprobationis causam referre videtur ad peccatum originale, ratione cujus totum genus humanum factum est quasi quedam massa damnata, propterea id facit, quoniam inde incipit omnium reprobatorum damnatio. Tametsi enim aliqui eruantur ex massa per Baptismum, et ad ædificium transferuntur, ut ipse etiam Augustinus scribit in epist. 34. ad Dardan. quest. 2; tamen iterum per actuale peccatum revertuntur ad massam, et ideo sic habentur a Deo, quasi nunquam ab ea massa separati fuissent.

(1) Rom. VIII, 9. - (2) Rom. IX, 11.

(1) Matth. XXI, 41; Rom. II, 8.

Quare idem August. in libro de corrupt. et grat. cap. 7. dicit eos, qui tandem perituri sunt, quamvis recte pieque vivant, non esse a massa damnationis præsencia Dei, et prædestinationis discretos, non quod eos Deus tunc oderit, et damnare velit; cum recte pieque vivant, sed quia illos non elegit ad regnum, ante mundi constitutionem, et præscivit ante vite finem relapsuros ad massam, et propter peccata, quæ videt eos procul dubio commissuros, damnare decrevit ad penas.

Porro qui ob solum originale peccatum a Deo prævisum, omnes reprobos damnationi perpetuæ addictos fuisse contendunt, questionem plane insolubilem sibi ipsi faciunt; neque enim intelligi potest, quomodo Deus propter originale peccatum damnare velit eos, quibus in Baptismo peccatum ipsum vere, proprieque dimisit: nam etiamsi dimissa culpa originali, non continuo tollantur concupiscentia, ignorantia, mortalitas, aliaque id genus miseriæ, tamen propter ista non potest Deus hominem velle damnare, cum Apostolus de justificatis dicat: *Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu*, ad Rom. VIII (1).

CAPUT XVII.

Quid intersit inter hominum et Angelorum electionem sive reprobationem.

Decima propositio: « Quamvis Angeli quoque sancti gratis prædestinati sint ad vitam, Angeli vero mali, partim ex sola Dei voluntate, partim ob prævisa peccata reprobatæ; tamen divitiæ, gratiæ et justitiæ Dei, magis ostenduntur in electione et reprobatione hominum, quam Angelorum. » Hæc decima propositio erit hujus disputationis, totiusque libri postrema conclusio.

Esse autem Angelos electos ac prædestinatos, docet Apostolus, cum ait, scribens ad Timoth. in 1. epist. cap. v: *Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis Angelis, ut custodias hæc etc.* (1). Docet etiam S. August. in Enrichid. cap. 100. ubi sic ait: « Hæc sunt magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, et tam sapienter exquisita, ut cum Angelica et humana natura pec-

casset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa, fecisset, etiam per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est quod creator noluit, implet ipse quod voluit, bene utens et malis, tanquam summe bonus, ad eorum damnationem, quos juste prædestinavit ad penam, et ad eorum salutem, quos benigne prædestinavit ad gratiam. » Idem quoque August. lib. 1. Refractat. cap. 13. indicat, homines fuisse etiam prædestinatos, si Adam non peccasset, et sine dubio eadem ratio est de Angelis, et de hominibus ante peccatum: « Usque ad certum, inquit, Sanctorum numerum, quem prædestinavit Deus, nascerentur homines, non parentibus necessuri morientibus, sed cum viventibus regeneraturi. »

Porro non solum prædestinatos atque electos esse S. Angelos, sed etiam gratis, id est, ante honorum operum prævisionem prædestinatos electosque fuisse, probari potest hæc ratione. Antequam Deus Angelos absolute creare vel prædestinare vellet, sine dubio cognovit eos bene usuros libero arbitrio et gratia, et tandem salvandos, si eam gratiam illis præberet, quam reipsa præbuit, hæc enim cognitio necessaria est in Deo, ac per hoc prior est, quam absoluta voluntas creandi, vel prædestinandi Angelos, quæ non est necessaria, sed libera; necessaria enim priora sunt liberis, secundum modum nostrum intelligendi: igitur cum Deus voluit Angelos creare, et eam gratiam illis præbere, quam præbuit; sine dubio voluit etiam illos infallibiliter salvare; nam si id non voluisset, eam gratiam non dedisset, per quam eos infallibiliter salvandos esse præviderat. Prius autem est velle gratiam Angelis præbere, quam videre opera ex illa gratia procedentia, et notum est, cum causa sit prior effectui; igitur prius voluit absolute Deus Angelos salvare, quam eorum opera futura præviderit.

Eadem ratione probari potest, reprobationem Angelorum negativam, non pendere ex prævisione peccati, nam prævidit Deus Angelos, qui perierunt, infallibiliter perituros, si eam solam gratiam illis daret, quam re ipsa illis dedit: ergo cum eam solam gratiam illis dare voluit, simul voluit eos non prædestinare ad gloriam, sed permittere, ut exciderent a salute; nam si eos Deus absolute salvare voluisset, non defuisset ejus sapientiæ ratio, qua id faceret. Nulla igitur

causa reddi potest, cur Deus aliis Angelis dare voluerit gratiam, per quam videbat infallibiliter salvandos, aliis vero per quam videbat infallibiliter non salvandos, nisi quia voluit illos salvare, istos non voluit salvare. Cur autem voluerit Angelos malos positive damnare, sine dubio causa fuit peccatum eorum prævisum. Non enim juste pena damnationis infligitur, nisi ubi culpa præcesserit.

Atque hæc ratio habet etiam locum in prædestinatione et reprobatione hominum; et potest hac similitudine illustrari: si rex aliquis proponat bravium obtinendum per cursum, et revelatione divina prænoscat, si cursu equorum certetur, talem hominem adepturum bravium; si bigis, talem; si pedibus, talem; si navibus, talem. Deinde instituat, ut certetur bigis, et omnibus qui decertaturi accesserint, bigas aptissimas ipse præbeat; nonne justum erit certamen, et juste privabuntur bravio, qui currendo vici fuerint, et ille juste coronabitur, qui alios currendo superaverit? et tamen quis ambigere potest, quia rex omnino gratis prædestinaverit ad bravium illum, qui victor evasit? nulla enim causa reddi potest, cur voluerit cursu bigarum contendere, non alio genere pugnae: cum certo sciret, si bigis contendetur, illum solum fore victorem, qui reipsa fuit; nisi quia voluit ei gratificari.

Quod si rex ille, qui bigas omnino similes, et æquales decertaturis dedit, dicitur gratis prædestinasse, quem voluit ad bravium, quanto magis Deus gratis prædestinasse dicitur electos, cum eis majorem gratiam, quam aliis, dederit? nam de hominibus quidem dubitari non potest, ut supra probatum est; de Angelis autem id S. Augustinus testatur in lib. XII. de Civit. Dei cap. IX: « Aut minorem, inquit, acceperunt amoris divini gratiam, quam illi, qui in eadem persisterunt, aut si utriusque boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem pervenerunt. » Idem etiam libro de correptione et gratia cap. 40 cum dicit, Deum in Angelis prius ostendere voluisse, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sue gratiæ beneficium, justitiæque judicium: aperte significat ad gratiæ beneficium pertinere beatitudinem honorum Angelorum, quoniam gratis ad eam electi sunt, et inde perseverantiæ donum acceperunt, quod non acceperunt Angeli mali, qui non

perseverarunt, et justo Dei judicio in æternum exitium corruerunt.

Jam vero majores divitiis cum gratiæ, tum justitiæ Deum ostendisse in electione et reprobatione hominum, quam Angelorum facile demonstrari potest. Nam quod attinet ad gratiam, Deus prædestinavit homines quosdam ad gloriam, qui non solum gloria indigni, sed etiam pena dignissimi erant, cum essent natura filii iræ, sicut et cæteri: Angeli vero neque pena digni, neque gloria indigni, sed solum non digni, antequam prædestinarentur, erant.

Deinde homines, qui natura sunt Angeli inferiores, prædestinavit Deus ad æqualem gloriam cum Angelis; æquales enim nos Angeli futuri, veritas ipsa promisit Matth. XXII. Imo vero naturam nostram, ratione incarnationis Christi, ad gloriam longe excellentiorem prædestinatam esse scimus, quam Angelorum, siquidem in illa superna Hierusalem, caput omnium hominum et Angelorum, non aliquis Angelus erit, sed Christus Jesus, Deus et homo. Itaque Deus, ut ostenderet immensas divitiæ gratiæ suæ, naturam humanam ex profundiore abyssu miseriæ eduxit, et ad altius fastigium gloriæ perduxit, quam Angelorum.

Denique, electis Angelis Deus non aliam gratiam dedit, nisi habitualement, qua fieret, ut possent perseverare, si vellet; non autem dedit gratiam illam excitantem, qua floret, ut vellet, sed ut vellet, in eorum reliquit libero arbitrio, ut S. Augustinus docet in lib. de correptione et gratia, cap. 11. et 12. hominibus autem electis Deus non solum gratiam habitualement donat, qua possint bene operari et perseverare si velint, sed etiam ita illos excitat, eisque intus in corde persuadet efficaci vocatione, ut faciat illos etiam velle. Quocirca idem B. Augustinus in loco citato scribit, ipsam beatitudinem hominibus nunc esse donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat, sicut fuit Angelis sanctis, si primus homo stare voluisset. Vide quæ scripsimus in libro de gratia primi hominis cap. 4. et 7.

Quod vero attinet ad justitiam, longe major justitiæ rigor apparet in reprobatione hominum, quam Angelorum, tum quia, maximam partem hominum, minimam Angelorum reprobat, tum etiam, quoniam Angelorum nullum Deus penæ sempiternæ addidit, nisi propter culpam propria voluntate commissam; hominum autem plurimos dam-

(1) Rom. VIII, 1. — (2) I Tim. V, 21.

nat, propter solum originale peccatum, quod aliena voluntate commissum fuisse non dubium est. Quare non solum cum Angelis, sed

etiam præ Angelis misericordiam et iudicium Deo nostro cantare possumus et debemus.

DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO

LIBER TERTIUS

CAPUT PRIMUM.

Præmittuntur aliqua ante ipsam tractationem id est, argumentum totius operis, summa præcipuarum difficultatum, et qui scripserint de libero arbitrio.

Disseruimus de gratia, et prædestinatione, nunc de libertate arbitrii, quatuor capita consideranda sunt. Primo, quæ sit ratio et natura, quod subjectum, quod objectum, quis actus, quis finis liberi arbitrii. Secundo, quæ sint vires liberi arbitrii, et quæ necessitas gratiæ in operibus naturalibus. Tertio, quæ sint in moralibus. Quarto, quæ in supernaturalibus. Sunt autem sex præcipuæ questiones obscurissime in tractatione de libero arbitrio, quas variis in locis, prout ordo disputationis exigit, enodabimus.

Prima est de concordia liberi arbitrii cum determinatione iudicii practici. Nam si voluntas pendet in electione a iudicio rationis practico, cum nihil possit voluntas eligere, nisi quod ratio iudicaverit omnibus consideratis, hoc loco, et tempore, esse bonum et expetendum; ratio autem non sit in iudicando libera, sed necessario pendeat ab objecto, nec possit aliter iudicare, quam res se habeat, remota ignorantia et perturbatione, quæ sine dubio ad libertatem non necessario requiruntur; ubi, quæso, est arbitrium voluntatis?

Alteræ questio est de concordia liberi arbitrii, cum præscientia Dei. Nam si Deus omnia novit, antequam fiant, nec potest ejus cognitio falli; non poterit aliquid pro arbitrio hominis fieri aut non fieri, sed neces-

sario id fiet, quod Deus futurum esse prænovit.

Tertiæ, de concordia liberi arbitrii, cum determinatione divinæ voluntatis. Nam si liberum arbitrium, ut omnes aliæ secundæ causæ, nihil agere potest sine concursu primæ causæ: prima vero causæ, quæ est divina voluntas, prius natura operatur, et applicat secundas causas ad operandum, nec ulla ratione efficientia ejus impediri potest; ubi nam est ea libertas, quæ voluntati relinquitur dicitur, et a qua liberum arbitrium nominatur?

Quarta, de concordia liberi arbitrii, cum depravatione nature, quæ ex peccato primi parentis in homine reperitur. Nam quemadmodum curva tibia, non potest non semper claudicare: sic etiam humana voluntas per peccatum perversa et curva effecta, non videtur posse in ullo opere vitare peccatum.

Quinta, de concordia liberi arbitrii, cum prædestinatione divina. Nam si prædestinatio certissima est, nec ob operibus nostris, sed a divina voluntate dependet, certe nec prædestinati videntur posse non bene agere, necnon prædestinati bene agere. Proinde tollitur libertas ad bona et mala, nisi ratio invenitur, quæ prædestinatio cum libertate concilietur.

Sexta, de concordia liberi arbitrii cum gratia efficaci. Nam si gratia efficax facit hominem credere, sperare, diligere, penitentiam agere, bene operari, neque potest ejusmodi gratia rejici, quoniam aliqui non vere gratia efficaci diceretur, et (ut Augustinus alicubi dicit) ipsa facit, ne rejiciatur: nullæ videntur partes esse liberi arbitrii in his operibus, quæ ad salutem et pietatem pertinent.